

Bygga i kulturmiljö

Munkedals kommun

Hensbacka - Brevik - Ellingeröd

HENSBACKA - BREVIK - ELLINGERÖD - herrgårdsmiljö, vägmiljöer och spår av de första människorna i Skandinavien

Hensbacka – Brevik – Ellingeröd är ett stycke dalgångslandskap med stora kulturhistoriska värden. Det börjar vid Hensbacka i söder, avgränsas av ett brant sluttande höjdområde i öster och övergår i det smala Kviströmspasset i norr. I väster gränsar det mot E6:an. Det vackert böljande kulturlandskapet innehåller åker- och hagmark, fina lövskogspartier och hägnader. Flera bäckar slingrar genom dalgången och har bildat djupt nerskurna bäckfåror.

Ett bågformat parti av föregångaren till nuvarande väg E6, den så kallade Kungsvägen, finns kvar öster om E6:an. Det gamla vägpåret är kantat av stengårdister och korsar bäckravinen med en mäktig stenvalvsbro i ett spann av kilad sten i kallmur. Den pampiga allé som finns norr om bron är den gamla uppfarten till Saltkällans säteri. Den gamla herrgårdsbyggnaden, som ligger väster om E6:an, är rivet.

Landsvägen mot Valbo-Ryr klättrar i serpentinform uppför de ekskogsbevuxna sluttningarna i nordost. Vägen är stödd på vackert murade bankar. På höjderna ovanför finns ett gravfält med tio stensättningar och två högar, vilket visar platsens betydelse även i forna dagar.

Hensbacka gård är den första iögonenfallande byggnaden som möter den som färdas söderifrån på E6:an eller Bohusbanan genom Munkedals kommun. Mangårdsbyggnaden är uppförd på 1730-talet och har ett herrgårdsliknande utseende. Den är uppförd i två våningar med valmat tak och har en stram klassicistisk stil. Till gården hör också ett flertal yngre byggnader som arbetarbostäder, elevhem och ekonomibyggnader.

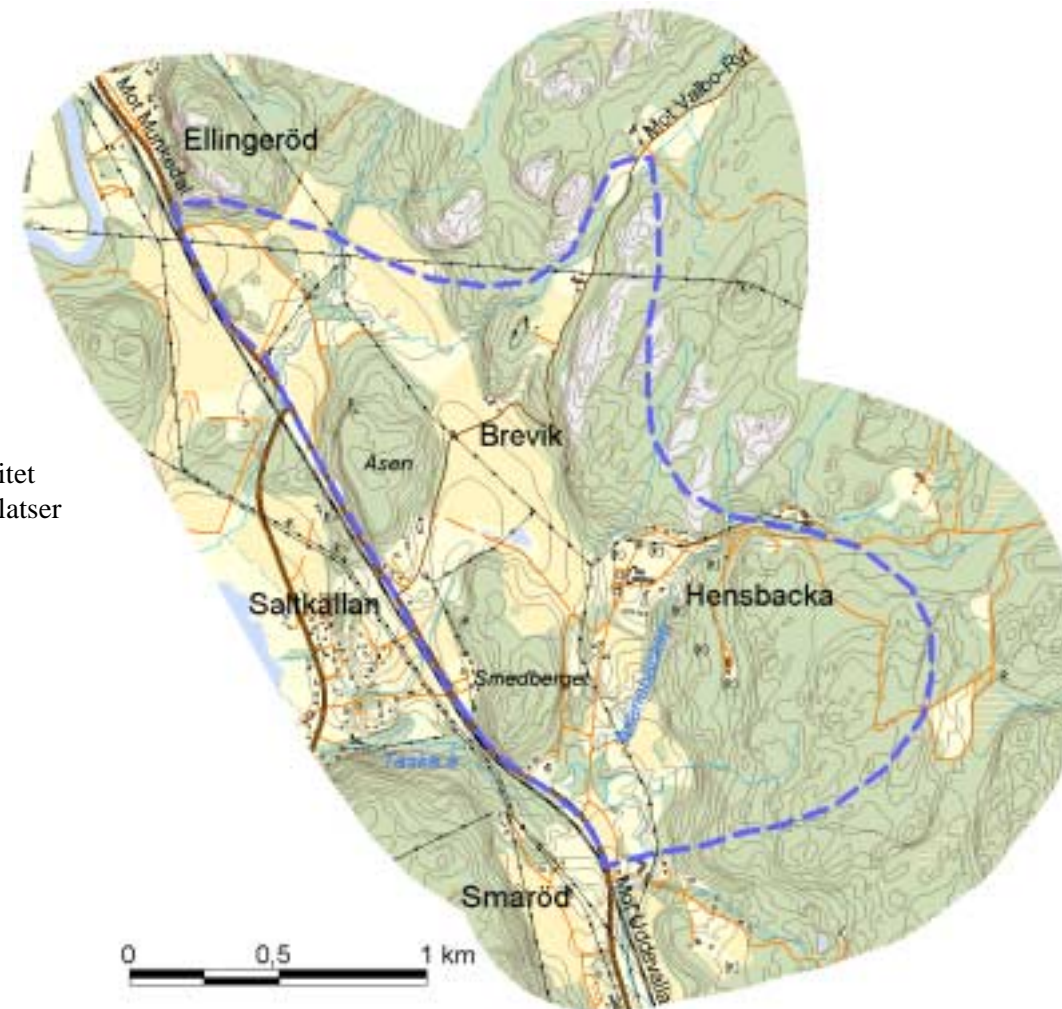
Hensbacka beskrivs i Holmbergs historiebok från 1840-talet som ”väl bebyggd för ståndspersoner, med herrligaste utsigt åt Gullmarsfjorden samt dalgången åt Skredsviks socken, hvarest landsvägen framgår”. Gårdens läge är väl valt med tanke på dess långa kontinuitet som boplatser. På åkrarna kring gården har man funnit boplatser från den äldre stenåldern. Dessa har gett namn åt den så kallade Hensbackakulturen, vilken är välkänd inom arkeologin.

Hensbacka från söder

Varför och hur?

Området är på grund av sina stora landskapliga skönhetsvärden och rika innehåll på kulturlämningar utpekade som kulturhistoriskt värdefullt i kommunens kulturminnesvårdsprogram. I programmet sägs att man bör ta stor hänsyn till att området är så fornlämningsrikt och vid nybyggnation bör man därför göra en arkeologisk besiktning. Det är viktigt att landskapet, liksom hägnader och vägminnen, vårdas.

Detta kartutsnitt visar hur den miljö är avgränsad som är utpekad som kulturhistoriskt värdefull i kommunens kulturminnesvårdsprogram från 1995

SE DIG OM I LANDSKAPET

När du ska bygga nytt, om eller till - se dig omkring, hur fint och naturligt man av tradition har anpassat sig till naturens och landskapets förutsättningar.

Karaktäristiskt för området kring Hensbacka - Brevik - Ellingeröd är det kuperade och delvis öppna landskapet. Terrängen och utsiktsförhållanden har utnyttjats vid placering av byggnader. Bostadshus är ofta placerade i kanten av odlingsmarken.

Miljön är en helhet och det är därför viktigt att inte bara planera hur bostadshuset på en fastighet ska utformas, utan även hur tillfartsväg, uthus, trädgård och uteplatser ska se ut.

Byggnadstradition

Området kring Hensbacka är präglad av den speciella herrgårdsmiljön, medan den glesa bebyggelsen varierar i karaktär inom resten av området.

Äldre hus är byggda med de traditionella byggnadsmaterialen - sten i sockeln, träpanel på fasaderna och tegelpannor på taket. Rödfärg hör, liksom ljusa oljefärger, till byggnadstraditionen. Bostadshusen brukar vara väl placerade i terrängen, ofta så att man får bra källarutrymmen. På den bohuslänska landsbygden är det så kallade dubbelhuset vanligt. Det har en storlek och planlösning som mycket väl går att anpassa till ett modernt boende - oavsett om det handlar om ny- eller ombyggnad. Dubbelhusen har fina proportioner och rumssamband. De går att komplettera med tillbyggnader som mindre verandor och förstugor.

Helhet

Säkert vill du att ditt hus ska vara vackert och passa ihop med husen i trakten. Fundera över vilka kvalitéer huset har eller är tänkt att få innan du bestämmer dig för hur din om- eller nybyggnad ska bli. Försök att i möjligaste mån ta tillvara de värden som finns. Utformning av detaljer, allt ifrån sockel till skorsten, är viktigt för helheten. Ett varsamt underhåll av bostadshuset och andra byggnader betyder också mycket.

ANSVARET ÄR DITT

Om ditt hus är beläget i detta område är det en del du får göra utan att söka bygglov. Du får bland annat:

- Bygga till ditt bostadshus, med max 25 % av det befintliga husets byggnadsyta (dock max 50 m²)
- Byta fasadmateriäl och fönster
- Måla om fasader
- Bygga friggebod om max 15 m²
- Uppföra en komplementbyggnad som carport, förråd, växthus m m, om de inte förtränger intrycket av huvudbyggnaden.

Det kan i vissa fall krävas tillstånd från andra myndigheter och tänk på att du alltid behöver grannens medgivande om du vill bygga närmare tomtgränsen än 4,5 meter. Ändringar av befintlig byggnad ska göras med varsamhet så att dess karaktär bibehålls. För att bygga ett nytt bostadshus behöver du söka bygglov hos kommunens miljö- och byggnämnd. Du behöver också bygglov för ändrad användning, större tillbyggnad m m. Ta alltid kontakt med kommunen för att informera dig om vad som gäller!

Det är ditt ansvar att försöka se till att det du gör smälter bra in i landskapet, ser vackert ut och inte sänker värdet på den kulturmiljö du bor i - vårt gemensammakulturarv. Det viktigaste är att man tänker efter före och använder sina pengar och egna och andras kunskaper på rätt sätt. Dra dig inte för att kontakta någon med specialkunskaper på området, det finns goda råd att få på nära håll - helt gratis!

VÅRT MUNKEDAL

Kommunen har en mycket variationsrik kulturmiljö med spår ända från 8000 f Kr fram till idag. Här finns allt från vackra, anrika herrgårdsmiljöer och storslagna kulturlandskap, till mindre kända men ändå mycket betydelsefulla torpmiljöer i skogslandskapet.

I denna folder kan du läsa mer om miljön kring Hensbacka, Brevik och Ellingeröd som är en av dessa pärlor.

Kontakta oss

På kommunens miljö- och byggavdelning kan du få hjälp med vad som gäller vid bygglov och du kan även få råd om hur du ska tänka när du står inför ett byggprojekt.

Munkedals kommun

Miljö- och byggförvaltningen

455 80 Munkedal

e-post: munkedal.kommun@munkedal.se

tel: 0524-18000

fax: 0524-18110

En innehållsrik hemsida www.munkedal.se

Besök kommunens hemsida där även motsvarande informationsblad för andra kulturmiljöer finns att läsa. På hemsidan kan du också studera kommunens översiktsplan, ÖP 2001, där frågor kring natur- och kulturmiljövård är en viktig del, samt fördjupad översiktsplan för Munkedal-Tungenäset. Kulturminnesvårdsprogrammet finns tillgängligt på kommunkontoret.

Kunskap om bohuslänsk byggnadstradition

På Bohusläns museum arbetar människor med kunskaper om hur man kan gå tillväga för att anpassa om- och tillbyggnader till den lokala byggnadstraditionen. Här finns också en samlad kunskap om äldre byggnadstekniker, traditionella färger och material.

Bohusläns museum

Box 403

451 19 Uddevalla

e-post: museum@bohusmus.se

tel: 0522-656500

fax: 0522-656505

hemsida: www.bohusmus.se

Lokalt tänkande och kunskap med rötter

“Man ska inte gå över ån efter vatten” är ett gammalt klokt ordstäv. I din bygd finns människor som är särskilt intresserade av frågor kring bygdens utveckling och historia.

Munkedals hembygdsförening

tel: 0524-10180

kontaktperson: Yngve Carlsson, 0524-71019

